

1 ומקריא תנורא – ומנקה את התנור, שקלתא ואנחתא אנפה דכרעה
2 – לקחה את האוד והושיבתו בטעות על גב רגלה, קדחא – נכוותה
3 רגלה, ומתוך כך איתרע – הורע מולת, ואיתיתתה – ולכן יכול הייתי
4 להביאה.
5 אמר ליה רב ביבי בר אבין למלאך המות, אית לבו רשותא למיעבד
6 קמי – וכי יש לכם רשות לעשות כך, להרוג את מי שלא הגיע זמנו.
7 אמר ליה מלאך המות, ולא קתיב – וכי לא נאמר (משלי יג כג) ויש
8 נספה בלא משפט, ומפסוק זה משמע שיש אנשים שמתים קודם
9 זמנם. אמר ליה רב ביבי, והקתיב – והרי נאמר בפסוק אחר (קהלת א
10 ד) דוד הלך ודוד בא, ומשמע שכל דור צריך להשלים את זמנו,
11 בטרם יבוא הדור הבא. אמר לו מלאך המות, דרעינא להו אנא –
12 נשמות אלו אני רועה ונושא אותן עימי, ומתגלגלות עימי ושטות
13 בעולם הזה עד דמלו להו לדרא – עד שנשלמות שנותיהם, והדר
14 משלימנא ליה לדומה – ורק אחר כך אני מוסר אותן לשומר המתים
15 ששמו 'דומה'. אמר ליה רב ביבי, סוף סוף, שנייה מאי עבדת – שנות
16 החיים הקצובות שנותרו לאותו אדם, מה אתה עושה בהן. אמר לו
17 מלאך המות, אי איכא צורכא מרבנן דמעביר במיליה – אם יש
18 תלמיד חכם צעיר שמעביר על מידותיו, מוסיפנא להו ליה – אני
19 מוסיף לו את אותן השנים, ותניא הלופיה – והוא חי בשנים אלו
20 במקום המת.
21 הגמרא מביאה פסוקים נוספים שהביאו לידי בכי: רבי יוחנן פי מטי
22 להאי קרא בבי, לאחר שקיטרג השטן על איוב והזיקו בממונו, ולא
23 חטא איוב, אמר הקב"ה לשטן על איוב (איוב ב א) כי אין כמותו
24 בארץ איש תם וישר ירא אלהים וגו' ותסיתני בו לבלעו חנם. אמר
25 רבי יוחנן, עבד שרבו מסיתין לו – שמסיתין את הרב נגד העבד,
26 ורבו ניסת, האם תקנה יש לו לעבד.
27 רבי יוחנן פי מטי להאי קרא בבי, נאמר (איוב טו טו) הן בקדושי לא
28 יאמין, אמר, אי בקדושי לא יאמין – אם אפילו בצדיקים אין
29 הקב"ה מאמין, במאי יאמין.
30 הגמרא מביאה מעשה שארע לרבי יוחנן, שעל פיו יישב וביאר את
31 הכתוב: יומא חד הוה קא אויל באורחא – יום אחד היה רבי יוחנן
32 הולך בדרך, תנייה לההוא גברא דהוה מנמיט תאני – ראה אדם אחד
33 שהיה מלקט תאנים, שביק הנה דמטו, ושקיל הנה דלא מטו – והיה
34 עוזב את התאנים שכבר הבשילו, ולוקח רק את התאנים שלא
35 הבשילו. אמר ליה רבי יוחנן, לאו הני מעלן מפי – וכי אלו הבשילות
36 אינן מעולות יותר, ולמה אתה לוקח רק את אלו שלא הבשילו.
37 אמר ליה אותו אדם, הני לאורחא בעינן להו – תאנים אלו לצורך
38 הדרך אני לוקטם, הני נטרן והני לא נטרן – התאנים שלא הבשילו
39 נשמרות בדרך זמן רב, ואינן ממהרות להרקיב, ואילו התאנים
40 שהבשילו כל צרכן אינן נשמרות בדרך. אמר רבי יוחנן, היינו
41 דקתיב – זהו שנאמר הן בקדושי לא יאמין, שכשם שאותו אדם
42 חשש שהתאנים הטובות תירקבנה, כך הקב"ה כשהוא רואה
43 בחורים צדיקים וטובים הוא ממהר לסלקם מן העולם קודם
44 שיחטאו, משום שאינו מאמין בהם, וחושש שמא יחטאו.
45 תמזה הגמרא: איני – וכי כך הוא, והא ההוא תלמידא דהוה
46 פשיכבתייה דרבי אלכסנדר – והרי תלמיד אחד שהיה גר בשכונתו
47 של רבי אלכסנדר, ושכיב אדווקר – ומת בעודו בחור, ואמר עליו
48 רבי אלכסנדר, אי בעי האי מרבנן – אם היה רוצה תלמיד זה ללכת
49 בדרך טובים, הוה חיי – היה חי ולא היה מת. ואם איתא – ואם
50 נכונים דברי רבי יוחנן, שיש שמתים בצעירותם כדי שלא יחטאו,
51 דלמא – שמא תלמיד זה מאלו שנאמר עליהם הן בקדושי לא
52 יאמין הוה – היה וסילקו הקב"ה מהעולם בצעירותו כדי שלא
53 יספיק לחטוא, ומדוע אמר עליו רבי אלכסנדר שלא רצה ללכת
54 בדרך טובים.
55 מתרצת הגמרא: ההוא – אותו תלמיד מבעט ברבותיו – מבזה את
56 רבותיו הוה, והכיר בו רבי אלכסנדר שאינו מן הקדושים המתים
57 בעודם צעירים.
58 רבי יוחנן פי מטי להאי קרא בבי, נאמר (מלאכי ג ה) בענין התקופה
59 שקודם הגאולה וקרבתו אליכם למשפט, והייתי עד ממהר

60 פמכשפים ומכנאפים ובנשבעים לשקר ובעשקי שכר שכיר אלמנה
61 ויתום ומטי גר ולא יראוני, אמר ה' צבאות. אמר, עבד שרבו
62 מקרבן לדוני – לדון אותה, ורבו ממחר להעידו – להעיד נגדו
63 בעצמו, האם תקנה יש לו לעבד.
64 הגמרא מביאה דרשות נוספות על המשך אותו הפסוק: אמר רבי
65 יוחנן בן זבאי, אזי לנו ששקל עלינו הפתוב עבירות קלות כעבירות
66 המורות, שהרי הזכיר הכתוב עושקי שכר שכיר יחד עם מנאפים
67 ומכשפים.
68 אמר ריש לקיש, כל המטה דינו של גר לרעת הגר שלא כדון, הרי
69 זה כאילו מטה דינו של מלך – של ה' שנאמר ומוסי גר, שידון ה'
70 את המטים דינו של גר, ומוסי קתיב – ניתן לקרוא תיבה זו גם
71 בניקוד ומוסי, שמשמע שה' מדבר אודות עצמו, כאומר מטה
72 אותי, שהמטה דינו של גר כאילו הטה דינו של הקב"ה.
73 אמר רבי חנינא בר פפא, כל העושה דבר עבירה ומתקרב בו,
74 מוחלין לו מיד, שנאמר באותו הפסוק ולא יראוני, כלומר שהקב"ה
75 יקרבו למשפט משום שאינם יראים ממנו, הא יראוני – הרי שאם
76 היו יראים מה' ומתחרטים על עונותיהם, מוחלין להם מיד.
77 רבי יוחנן פי מטי להאי קרא בבי, נאמר (קהלת יב יד) כי את כל
78 מעשה, האלהים יביא במשפט, על כל נעלם אם טוב ואם רע,
79 שהקב"ה מביא במשפט אפילו את העבירות שעשה האדם בשוגג,
80 והן נעלמות ממנו. אמר, עבד שרבו שוקל לו שנגות בודנות, האם
81 תקנה יש לו לעבד.
82 מבררת הגמרא: מאי על כל נעלם – מה נתרבה בתיבת 'כל',
83 שמשמע אפילו דבר מועט. מבארת הגמרא: אמר רב, זה ההורג
84 כינה בפני חברו, וחבירו נמאס בה – קץ בזה, שאפילו את זה יביא
85 האלהים במשפט. ושמואל אמר, זה הרק – היורק בפני חברו,
86 וחבירו נמאס – קץ בזה.
87 הגמרא דורשת את סוף הפסוק: מאי אם מוב ואם רע, שמשמע
88 שה' יביא את האדם במשפט גם על הטוב שעשה. אמר רבי רבי
89 ינאי, זה הנותן צדקה לעני פפרהסיא, שבתוך הטוב שעושה יש גם
90 רע, שמבייש את העני באופן נתינתו. פי הא – כמו אותו המעשה,
91 דרבי ינאי תנייה לההוא גברא דקא יהיב וויא – ראה אדם אחד שנתן
92 מטבע לעני פפרהסיא, אמר ליה רבי ינאי, מוטב דלא יהבת ליה,
93 מהשתא דיהבת ליה וכספתיה – מוטב היה שלא היית נותן לו, יותר
94 מעתה, שנתת לו ברבים וביישת אותו.
95 הגמרא מביאה דוגמאות נוספות למעשה טוב שיש בו גם רע: רבי
96 רבי שילא אמרי, זה הנותן צדקה לאשה פפתר, דקא מייתי לה לידי
97 חשדא – שמביא אותה לידי חשד, שיחשדה בעבירה. רבא אמר,
98 זה המשגיר לאשתו פשר שאינו מחותף – אינו מנוקר מהחלב
99 ומהגידים האסורים, בערבי שבתות, שנמצא מכשילה באכילת
100 חלב וגידים, שמתוך שהנשים ממהרות להכין צרכי שבת, אינן
101 נותנות לב להבחין אם הבשר מנוקר.
102 מקשה הגמרא: והא – והרי רבא עצמו היה משגיר לאשתו בשר
103 שאינו מנוקר בערבי שבתות. משיבה הגמרא: שאני – שונה אשתו
104 של רבא, שהייתה בת רב חסדא, דקים ליה בגווה דבקיאא – רבא
105 היה יודע בה שהיא בקיאה בדינים אלו, ותבחין שהבשר אינו
106 מנוקר.
107 רבי יוחנן פי מטי להאי קרא בבי, נאמר בפרשת הקללות (דברים לא
108 כא) והיה כי תמצאן אתו רעות רבות וצרות, אמר, עבד שרבו
109 ממציא לו רעות וצרות, האם תקנה יש לו לעבד.
110 מבררת הגמרא: מאי – מה פירוש הפסוק רעות רבות וצרות,
111 משיבה הגמרא: אמר רב, רעות שנגעשות צרות – סמוכות זו לזו, כגון
112 זיבורא ועקרפא – צירעה ועקרב שעקצו שניהם אדם אחד, שאין
113 רפואה למכתו, מפני שהרפואה של כל אחת מהעקיצות מסוכנת
114 לעקיצה השנייה. וכך יהיה גם ברעות, רפואה של רעה זו תהיה
115 מסוכנת וצרה לרעה השנייה.
116 הגמרא חוזרת ומביאה דוגמא נוספת של מעשה טוב שיש בו גם
117 רע: ושמואל אמר, זה הממציא לו מעות רע רק בשעת דוחקו ולא
118 קודם לכן, שאם היה ממציא לו מעות קודם היה יכול לקנות

17 – "אל קנא" – בעובדי העגל, כיון שהם חשבו
 18 שהעגל הוא "חכם" ו"גבור".
 19 ההסבר לכך הוא:
 20 יהודי כשלעצמו אינו טועה בעבודה-זרה³¹, הוא
 21 יודע שזהו רק עץ ואבן ואינו מחשיב כלל את
 22 העבודה-זרה, אפילו כשהוא עובר על החטא, כי "גם
 23 בשעת החטא היתה באמנה אתו יתברך"³², כמאמר
 24 אדמו"ר הזקן: יהודי אינו רוצה ואינו יכול להינתק
 25 מאלקות³³. ודברי עובד העבודה-זרה "אלה אלקיך
 26 ישראל" נאמרים רק משום ש"נכנס בו רוח שטות"³⁴,
 27 ומכך נובעים דיבורים כאלו, ורוח-השטות היא דבר
 28 נפרד מן היהודי עצמו – "נכנס בו".
 29 וזוהי טענת משה "למה ה' יחרה אפך בעמך" –
 30 גם מצד "עמך"³⁵, מצד ישראל, אין כלל מקום
 31 ל"מתקנא", כי במהותם הם אינם מסוגלים כלל
 32 להחשיב את העבודה-הזרה כ"חכם" או "גבור" –
 33 ולפיכך "כלום מתקנא"³⁶ אלא חכם גבור בגבור,
 34 ודברים אלו גרמו ל"וינחם ה'...".
 (משיחת ש"פ תשא תשל"ב)

1 ועוד: בקשת עובדי העגל לעזרה לא היתה בענין
 2 העושר, שהרי, כפי שכבר הסביר רש"י לפני-כן, היה
 3 להם עושר מופלג, מביזת מצרים, ויותר מכך מביזת
 4 הים³⁰.
 5 ואת זאת אמר משה רבנו: "למה ה' יחרה אפך",
 6 אין כלל מקום לענין של "מתקנא" בעגל, כי "כלום
 7 מתקנא אלא חכם בחכם גבור בגבור" – הרי האמת
 8 היא שהקדוש-ברוך-הוא הוציאם מ"מצרים בכח גדול
 9 וביד חזקה", ולא העגל ח"ו, לעבודה-זרה אין שום
 10 חכמה או גבורה, ולכן אין שייך "להתקנא" בה!
 ז.

"יינה של תורה": מהות היהודי שוללת עבודה-
 זרה

11 מ"יינה של תורה" בפירוש רש"י:
 12 לכאורה עדיין יש להבין: אמנם לגבי העבודה-
 13 הזרה אין מקום "להתקנא", כי "כלום מתקנא אלא
 14 חכם בחכם גבור בגבור", אבל מצד אלו שעבדו לעגל
 15 ואמרו "אלה אלקיך ישראל אשר העלוך מארץ
 16 מצרים", לכאורה יש מקום, ח"ו, לענין של "מתקנא"

לא להיהן. כשתקף יצרו עליו (דג"ע).

30 בשלח טו, כב.

35 גם אלה שהם כמו (גחלים) עוממות (שער היחוד והאמונה פ"ז).
 36 ואף שמצד המעשה והבפועל דעובדי ע"ז ה' צ"ל קנאה – י"ל
 ע"פ משנ"ת באוה"ת בראשית (ריט, ב) "הקנאה שנוגע בהעצמות
 והעצמיות", וא"כ נוגע בעיקר מה שבפנימיותם ובעצמיותם.

31 תניא פיי"ט.

32 תניא פכ"ד.

33 ראה ד"ה באתי לגני השי"ת פ"ג. היום יום ע' עג.

34 ובמכש"כ משאר עבירות – סוטה ג, א. וראה תניא שם ופכ"ה.
 ולהעיר מסנה' (קו, א. הובא בפרש"י בלק (כה, ב)): וישתחו

המשך ביאור למס' חגיגה ליום שני עמ' א

8 לא י' / יחרה אפי בו ביום ההוא ועובדתי פני מהם והיה
 9 לאכל. אמר רב פרידלא פר מביומי אמר רב, מפסוק זה יש ללמוד
 10 שכל מי שאינו בהסתר פנים, כלומר שאין ה' מסתיר פניו ממנו,
 11 וכשצועק על צרות הבאות עליו נענה, סימן הוא שאינו מהם –
 12 אינו מזרע ישראל, שהרי על ישראל נאמר 'והסתרתני פני מהם'.
 13 וכן כל מי שאינו ב'והיה לאכל', דהיינו שאין העובדי כוכבים
 14 מענישים אותו ושוללים ממונו,

1 מוונותיו בשעת הזול, ועתה צריך לקנותם ביוקר. אמר רבא, היינו
 2 דאמרי אינשי – זהו שרגילים בני האדם לומר, וזוהי לעלא לא
 3 שכיחא – זוז לקנות בו תבואה בזול, אינו מצוי לעני, אבל זוז
 4 לתליתא – לקנות בו בשעת הדחק מזון שהוא תולה בסלו, הרי הוא
 5 שכיח, משום שיש הנותנים לו רק כשהוא בשעת הדחק ולא קודם
 6 לכן.
 7 הגמרא דורשת פסוק נוסף שנאמר בפרשת הקללות: נאמר (דברים

המשך ביאור למס' חגיגה ליום רביעי עמ' א

8 שנינו בברייתא שהובאה לעיל: ואין נראין הצאין בו, שנאמר 'כל
 9 זכורך'.
 10 הגמרא מבארת את דברי הברייתא: סבר רב יוסף למימר – לבאר
 11 בכוונת דין זה, דמאן דאית ליה – שמי שיש לו עשרה פנים, יעלו
 12 כולם יחד איתו להיראות במקדש, ולא ליסקו האידנא חמשה
 13 ולמחר חמשה – ולא יעלו חמשה ביום זה וחמשה למחרת.

1 ואשמות הפתוב מדבר, שלא ירבה בהם. מבררת הברייתא: אתה
 2 אמר שמדובר בפחמאות ואשמות, או – שמא אינו אלא בעולות
 3 ושלמים. משיבה הברייתא: פשהוא אומר במקום אחר 'אבוא ביתך
 4 בעולות אשלם לך נדר', תרי עולות ושלמים אומר, שמעלה היא
 5 להרבות בהם, הא מה אני מקיים – אם כן, במה אעמיד את הפסוק
 6 'הקר וגלד מבית רעד', אלא ודאי שפחמאות ואשמות הפתוב
 7 מדבר, שלא ירבה בהם.

60 דברי שחוק שמשיחים ביניהם לפני תשמיש, מנידים לו לאדם
61 בפשעת מיתה, ונתבע עליה בדין.
62 מקשה הגמרא: איני – וכי כך אמר רב, והרי רב פהנא הוה
63 גני תותי פוריה דרב – היה שוכב תחת מיטתו של רב, ושמייה דסח
64 וצחק וצעח צרכיו – ושמע את רב, שדיבר עם אשתו שיחה בטילה
65 ודברי ריצוי שלפני תשמיש, ואחר כך שימש מיטתו. אמר רב כהנא
66 לרב בעודו תחת מיטתו, דמי פומיה דרב כמאן דלא מעים ליה
67 תבשילא – דומה פיו של רב לאדם רעב שלא טעם תבשיל, כלומר,
68 מתאוה לתשמיש כמי שלא שימש מיטתו מעולם, שנוהג קלות
69 ראש זו לתאוותו. אמר ליה רב לרב כהנא, פהנא, פוק – צא מכאן,
70 לא אורח ארעא – אין זו דרך ארץ שתהיה כאן. הרי, שרב עצמו
71 נהג לדבר עם אשתו דברי שחוק קודם תשמיש.
72 מתרצת הגמרא: לא קשיא, כאן דצריך לרצויה – המעשה ברב
73 ששחק עם אשתו, היה באופן שהיה צריך לרצויה קודם תשמיש,
74 כגון שהיתה כעושה וצריך לפייסה בדברים, ואין זו שיחה יתירה.
75 ואילו הא – מה שדרש רב שאפילו שיחה יתירה מגידים לו לאדם
76 בשעת מיתה, מדובר באופן דלא צריך לרצויה, ואם כן הרי זו שיחה
77 יתירה.
78 הגמרא מביאה דרשות אמוראים על פסוקים בעניני החורבן
79 והגלות: נאמר (ירמיה יג ז), ואם לא תשמעוהו, במסתרים תבכה נפשי
80 מפני גוה. אמר רב שמואל בר אינאי משמיה דרב, מקום יש לו
81 לתקדוש ברוך הוא 'ומסתרים' שמו, ובו הוא בוכה.
82 מוסיפה הגמרא ומבארת: מאי – מהו שנאמר 'מפני גוה'. אמר רב
83 שמואל בר יצחק, גוה' מלשון גאווה, שהקב"ה בוכה מפני גאוותו –
84 גדולתם של ישראל, שניטלה מהם בשעה שגלו, ונתנה לעובדי
85 פוכבים. רבי שמואל בר נחמני אמר, הוא בוכה מפני גאוותה –
86 גדולתה של מלכות שמים שניטלה וניתנה לעובדי פוכבים.
87 מקשה הגמרא: ומי איבא בכיה קמיה – והאם יש בכיה לפני תקדוש
88 ברוך הוא, והאמר רב פפא, אין עציבות לפני תקדוש ברוך הוא,
89 אלא שמחה בלבד, שנאמר (דברי הימים א' טו כו) 'הוד והדר לפני עז
90 וחדוה במקומו'. מתרצת הגמרא: לא קשיא, הא בכיה גוה – מה
91 שנאמר שהקב"ה בוכה, הוא רק בבתיים הפנימיים, כלומר בסתר,
92 כמו שנאמר 'במסתרים תבכה נפשי', הא בכיה פרא – מה שנאמר
93 שאין עציבות לפניו, הוא בבתיים החיצוניים, שבגלוי יש רק עז
94 וחדוה במקומו ואין עצב כלל.
95 מקשה הגמרא על תירוץ זה: וכתיב פרא לא – והאם בגלוי אין
96 הקב"ה בוכה, והא כתיב (ישעיה כב יב) על יום שנחרב בו בית
97 המקדש, ויבא אדני ה' צבאות ביום ההוא לכבי ולמספר ולקרה
98 ולחגר שק, ומהלשון ויקרא' משמע שהרים קולו בבכי, הרי שיש
99 לפניו בכיה בגלוי.
100 מתרצת הגמרא: שאני – שונה הוא חרפן בית המקדש, דאפילו
101 מלאכי שלום בכו, שנאמר (שם לג ז) 'הן אראלם צעקו חצה, מלאכי
102 שלום מר יבכיו'.
103 הגמרא דורשת את המשך הפסוק: נאמר (ירמיה יג ז), ודמע תדמע
104 ותרד עיני דמעה בי נשבה עדר ה'. אמר רבי אלעזר, שלש דמעות
105 חללו למה – מדוע נקט הכתוב שלש פעמים לשון 'דמעה', שנאמר
106 'דמע' 'תדמע' 'דמעה'. מבאר רבי אלעזר: אחת על חורבן מקדש
107 ראשון, ואחת על חורבן מקדש שני, ואחת על ישראל שגלו ממקומן
108 בעת החורבן. ואיבא דאמרי – ויש אומרים, אחת – הדמעה
109 השלישית, היא על ביטול תורה.
110 מקשה הגמרא: בשלמא למאן דאמר – מוכן הדבר למי שאומר
111 שהדמעה השלישית היא על ישראל שגלו, היינו דכתיב – זהו
112 שנאמר בסיום הפסוק 'בי נשבה עדר ה', כלומר, שדמעות אלו הן
113 על חורבן הבית, ועל גלות בני ישראל המשולים לעדר צאן
114 שנשבה. אלא למאן דאמר שהדמעה השלישית היא על ביטול
115 תורה, מאי – מהו שנאמר 'בי נשבה עדר ה', היכן מרומז כאן ביטול
116 תורה.
117 מתרצת הגמרא: ביון שגלו ישראל ממקומן, אין לה ביטול תורה
118 גדול מזה, ועל ביטול תורה זה הוריד הקב"ה דמעה.

1 סימן הוא שאינו מהם – מזרע ישראל.
2 אמרו ליה רבנן לרבא, והרי מר, לא פהסתה פנים איתיה – אינך
3 בהסתה פנים, שהרי אתה מתפלל ונענה, ולא ב'ותיה לאכל' איתיה
4 – ואינך ב'והיה לאכול', שאין הגוים בוזזים ממנו. אמר להו – אמר
5 להם רבא, מי ידעיתו כמה משדרנא פננעא בי שבד מלכא – וכי
6 אתם יודעים כמה כסף שולח אני בצנעה לבית שבור מלך פרס.
7 אפילו הכי יהבו ביה רבנן עינייהו – אף על פי כן נתנו בו חכמים את
8 עיניהם, אך הכי שדוד דבי – ובתוך כך נשלחו אנשים מבית שבד
9 מלכא, ונרבוהו – שללו את רכושו. אמר רבא על כך, היינו דתניא
10 בברייתא, אמר רבן שמעון בן גמליאל, כל מקום שנתנו חכמים
11 עיניהם, אירע בו או מיתה או עוני.
12 הגמרא ממשיכה בבאיור אותו הפסוק: נאמר 'אנכי פהסתה אסתיר
13 פני ביום ההוא'. אמר רבא, כך אמר תקדוש ברוך הוא לישראל, אף
14 על פי שהסתיתי פני מהם ואיני נגלה לנביאם, אין זה אלא ביום
15 כשהוא בהקיצו, כמו שכתוב 'ביום ההוא', אבל 'בכלום אדבר בו',
16 כלומר בחלום אני כן מתגלה לו, שמראים לו חלום כדי שיתפלל
17 על הדבר.
18 רב יוסף אמר על פסוק זה, אף על פי שהקדוש ברוך הוא הסתיר
19 פניו מישראל, מכל מקום עדיין ידו נמויה עלינו להגן עלינו, שנאמר
20 (ישעיה נא טו) 'ובצל די פסיתיה', הגנתי עליך מן האויב שלא יוכלו
21 העמים לכלותך בגלות.
22 הגמרא מביאה מעשה ברבי יהושע בן חנניה, שאמר גם הוא
23 כדברי רב יוסף: רבי יהושע בן חנניה הוה קאי בי קיסר – היה עומד
24 בבית הקיסר. אחיו ליה ההוא אפיקורוסא – הראה לו כופר אחד
25 סימן, שהחזיר פניו ממנו, כדי לרמוז ולומר לו, אתם עמא
26 דאהדרניהו מריה לאפיה מיניה – עם שאדונם החזיר והסתיר פניו
27 מהם. אחיו ליה – הראה לו רבי יהושע בן חנניה ברמיזה, עדיין ידו
28 של הקב"ה נמויה עלינו ולהשיענו בעת צרה. אמר
29 ליה הקיסר לרבי יהושע בן חנניה, מאי אחיו לך – מה רמו לך אותו
30 אפיקורוס. השיב רבי יהושע לקיסר, הוא התכוין לרמוז לי שאנו
31 עמא דאהדרניהו מריה לאפיה מיניה, ואנא מחוינא ליה – ואני רמזתי
32 לו, שעדיין ידו נמויה עלינו. אמרו ליה לההוא מינא – אמרו לאותו
33 אפיקורוס, מאי אחוית ליה – מה רמזת לרבי יהושע בן חנניה.
34 השיב להם, רמזתי לו שהם עמא דאהדרניהו מריה מיניה. שאלו
35 אותו ומאי אחיו לך – מה רמו לך בתשובה. השיב להם, לא ידענא
36 – איני יודע מה היתה כוונתו. אמרו, נברא דלא ידע מאי מחו ליה
37 פמחונ – אדם שאינו יודע מה מראים לו ברמו, יתוי קמי מלכא –
38 וכי ראוי הוא להראות עצמו לפני המלך. אפקוהו וקמלוהו –
39 הוציאו את אותו אפיקורוס והרגוהו.
40 כי קא נחא נפשיה דרבי יהושע בן חנניה – כשהגיעה שעתו של
41 רבי יהושע בן חנניה להיפטר מן העולם, אמרו ליה רבנן – אמרו לו
42 החכמים, מאי יתויו עלן מאפיקורוסין – מה יהא עלינו מאותם
43 אפיקורוסים, מי יעמוד מעתה כנגדם להתוכח עמם, שאין בינינו
44 אדם שיש בו כח להשיבם כמון. אמר להם, נאמר על אדום (ירמיה
45 מט ז) 'לאדום פה אמר ה' צבאות, האין עוד חכמה בתימן, אךדה
46 עצה מפנים נפרחה חכמתם'. וכך יש לדרוש פסוק זה, ביון שאכדה
47 עצה מפנים – מבני ישראל, נפרחה חכמתן של אומות העולם,
48 ומובטחים ישראל שלא תהא חכמת האומות יתרה על חכמת
49 ישראל, ולכן אין לכם לחשוש מהאפיקורוסים. וא' בעית איבא
50 מהקא – אם תרצה תדרוש זאת מכאן, ממה שאמר עשו ליעקב
51 (בראשית לג יב) 'ויאמר נסעה ונלכה ואלכה לנגדך, דהיינו בשהו לך,
52 שחכמת אומות העולם לא תעלה על חכמת בני ישראל.
53 רבי אילא הוה סליק בדרנא דבי רבה בר שילא – היה עולה
54 במדרגות ביתו של רבה בר שילא. שמעיה לינוקא דתוה קא קרי –
55 שמע רבי אילא ילד קטן שקורא את הפסוק (עמוס ד יג) 'כי הנה יוצר
56 הרים וכרא רוח ומניד לאדם מה שיש'. אמר רבי אילא, עבד שרבו
57 מגיד לו מה שיחו, וכי תקנה יש לו לאותו העבד.
58 מבארת הגמרא: מאי – מהו 'מה שיחו', על איוו שיחה מדובר
59 בפסוק. אמר רב, אפילו שיחה יתירה שפין איש לאשתו, כלומר

ביאור בדרך אפשר

1 ללבנה שכיום אין לה אור משלה אלא
 2 מקבלת את אור מהשמש, לעתיד-
 3 לבוא יהיה לה אור עצמי משל
 4 עצמה כמו אור החמה¹¹¹,
 5 ובמילא הגה אור הלבנה
 6 הוא כמו אור החמה¹¹²,

ביאור בדרך אפשר

7 כדברי הכתוב בדיבור-המתחיל של
 8 המאמר ויתרה מזה, שה'לילה'
 9 ההעלם וההסתר עצמו יאיר עוד
 10 יותר מאשר היום¹¹³ כי
 11 לחושך והעלם שהפך לאור וגילוי יש
 12 תוספת מעלה ויתרון.

(111) לקו"ת שם י"ד, א. 112) ראה גם לקו"ת שם (ט, סע"א), שענין הבקיעה הוא בחי' "משמח חתן וכלה", וענין "והי' אור הלבנה כאור החמה" הוא בחי' נעלה יותר - "משמח חתן עם הכלה". 113) דעכשיו עכ"פ, כפירוש הבי' בלקו"ת שם.

המשך ביאור למס' חגיגה ליום שני עמ' ב

1 הגמרא מביאה ברייתא בענין זה: תנו רבנן, יש שלשה שהקדוש
 2 ברוך הוא בוכה עליהן בכל יום, על מי שאפשר לו לעסוק בתורה
 3 ואינו עוסק בה, ועל מי שאי אפשר לו לעסוק בתורה ועוסק בה, ועל
 4 פְּרָנָם - ממונה על הציבור המתנאה על הצבור בחינם.
 5 הגמרא מביאה מעשה מעניני החורבן: רבי הוה נקיט ספר קינות -
 6 החזיק בידו מגילת איכה, שירמיהו מקונן בה על חורבן הבית, וקא
 7 קרי בגויה - והיה קורא בה. כי מטא להאי פסוקא - כאשר הגיע
 8 לפסוק (איכה ב א) 'השליך משמים ארץ תפארת ישראל, נפל מן ידה
 9 - נפל הספר מידיו. אמר, כמה גדולה נפילה זו של ישראל שהיא
 10 מהשמים לארץ, כנפילה מאיגרא רם לבירא עמיקתא - מגג גבוה
 11 לבור עמוק.
 12 רבי ורבי חייה הוו שקלי ואולי באורחא - היו הולכים בדרך. כי מטו
 13 לההוא מתא - כשהגיעו לעיר אחת, אמרי - שאלו את אנשי
 14 המקום, איבא צורבא מרבנן חכא - האם יש כאן תלמיד חכם, שאם
 15 כן נייל וניקביל אפיה - נלך ונקביל פניו. אמרי - השיבו להם אנשי
 16 העיר, איבא צורבא מרבנן חכא - אכן, יש כאן תלמיד חכם, ו'מאור
 17 עינים' הוא - עיוור הוא. אמר ליה רבי חייה לרבי, תיב את - שב
 18 אתה במקומך, ולא תולול כבוד נשיאותך לטרוח להקביל את
 19 פניו, אלא איזיל אנא ואקביל אפיה - אלך אני לבדי ואקביל פניו.
 20 לא הסכים רבי, אלא תקפיה ואל בהדיה - הכריח את רבי חייה
 21 והלך עימו. כי הוו מיפטרין מיניה - כשנטלו רשות מאותו תלמיד
 22 חכם ללכת לדרכם, אמר להו - בירך אותם, כשם שאתם הקבלתם
 23 פנים הנראים ואינן רואין, שהרי עיוור נראה ואינו רואה, כך תזכו
 24 להקביל פנים הרואים ואינן נראין, כלומר תזכו להקביל את פני
 25 השכינה שהיא רואה ואינה נראית. אמר ליה רבי לרבי חייה, איבו
 26 השתא - אילו לא הייתי כאן עכשיו, שהייתי שומע לך שלא לבוא
 27 עמך, מנעתן מהאי בירכתא - היית מונע ממני ברכה זו.
 28 אמרו ליה רבי ורבי חייה לאותו תלמיד חכם, ממאן שמיעא לך -
 29 ממי שמעת דבר זה, שכל כך גדולה הקבלת פני חכמים, עד
 30 שהמקביל פניהם זוכה להקביל פני שכינה. השיב להם: מפרקיה
 31 דרבי יעקב שמיע לי - ממשנתו של רבי יעקב שמעתי כך. דרבי
 32 יעקב איש כפר חומייא - ממקום הנקרא 'כפר חייטים', הנה מקביל
 33 אפיה דרביה כל יומא - היה מקביל פני רבו כל יום. כי קש - כאשר
 34 הזקין רבי יעקב, אמר ליה רבו, לא נצטער מר - לא יטרח מר ויצער
 35 את עצמו כדי להקביל פני, ולא יביל מר - שהרי אינך יכול לבוא
 36 אלי בכל יום כמו בעבר. אמר ליה רבי יעקב, מי זופר מאי דכתיב
 37 בהו פרבנן - וכי דבר קטן הוא מה שנאמר (תהלים מט-י"א) על הרואה

38 פני חכמים, 'ויחי עוד לנצח לא יראא השחת, כי יראא חכמים
 39 ימותו, והלא דברים קל וחומר, ומה הרוואה חכמים רק בשעת
 40 מיתתן, ויחה לנצח להקביל פני השכינה, כאמור בכתוב, הרואה
 41 אותן בתייתן על אחת כמה וכמה.
 42 רב אידי אבוה [אביו] דרבי יעקב בר אידי, היה ביתו רחוק מבית
 43 המדרש מהלך שלשה חדשים, והנה רגיל רגיל דתנה אויל תלתא ירחי
 44 באורחא - והיה רגיל ללכת שלשה חדשים בדרכו לבית המדרש,
 45 וחד יומא בבי רב - ויום אחד בלבד היה לומד בבית המדרש, שהיה
 46 יוצא מביתו לאחר חג הפסח, והולך שלשה חדשים, ולומד יום
 47 אחד, ומיד היה יוצא בחזרה לביתו, כדי לשמח את אשתו בחג
 48 הסוכות. והווי קרו ליה רבנן - והיו קוראים לו בני הישיבה 'בר בי
 49 רב דחד יומא' - תלמיד הבא ללמוד בבית המדרש יום אחד. הלש
 50 דעתיה - חלשה דעתו על שקראו לו כן, וקרי אנפשיה - קרא על
 51 עצמו את הפסוק (איוב יב ד) 'שחק לרעהו אהיה וגו' קרא לאלוה
 52 ויענהו, כלומר הקב"ה יענה אותי מצער הקנטתכם. אמר ליה רבי
 53 יוחנן לרב אידי, בְּמִטּוֹתָא מִיְנָךְ, לא תעניש להו רבנן - בבקשה ממך,
 54 אל תקפיד על החכמים שקראו לך כך, כדי שלא יענשו.
 55 לאחר מכן נפק - יצא רבי יוחנן לבי מדרשא - לבית המדרש, ודרש
 56 את הפסוק (ישעיה נח ב) 'ואותי יום יום ידרשו ודעת דרבי יחפצו',
 57 שיש לתמוה, וכי פיום דורשין אותו וכלילה אין דורשין אותו, והלא
 58 גם בלילה חייבים ללמוד תורה. אלא לומר לה, שכל העוסק בתורה
 59 אפילו יום אחד בשנה, מעלה עליו תשובתו כאלו עסק בתורה כל
 60 השנה כולה. וכן הוא במדת פורענות, שמי שחוטא אפילו יום אחד
 61 בשנה, מעלה עליו הכתוב כאילו חטא כל השנה, דכתיב - שנאמר
 62 (במדבר יד לד) בפרשת המרגלים, 'במספר הימים אשר תרתם את
 63 הארץ ארבעים יום, יום לשנה יום לשנה תשאנו את עונתיכם
 64 ארבעים שנה, שגזר הקב"ה על בני ישראל שישארו במדבר
 65 ארבעים שנה, כנגד מספר הימים שנתו המרגלים את הארץ. ויש
 66 לתמוה, וכי ארבעים שנה תשאנו המרגלים, ותלא ארבעים יום תשאנו,
 67 ומדוע נגזר עליהם להישאר במדבר ארבעים שנה. אלא לומר לה,
 68 שכל העובר עבירה אפילו יום אחד בשנה, מעלה עליו תשובתו כאלו
 69 עבר כל השנה כולה.
 70 שנינו במשנה (לעיל ב): אי יחו קטן שאינו חייב בראייה, כל שאינו
 71 יכול לרבוץ על כתפו של אביו ולעלות מירושלים להר הבית, דברי
 72 בית שמאי. ובית הלל אומרים, כל שאינו יכול לאחוז בידו של
 73 אביו ולעלות מירושלים להר הבית.
 74 מקשה הגמרא: מתקיף לה - הקשה על כך רבי ירמא,